

Oponentský posudek:

KORDOVÁ, Magdalena: Útěk pronásledovaných židů z Vídně v roce 1942. Interpretativní komentář deníku, diplomová práce IMS FSV UK, Praha 2007, 130 s. + přílohy.

Předložená diplomová práce M. Kordové je koncipována jako interpretativní komentář dosud neznámého rakouského deníku, který zachycuje ilegální útěk dvou osob židovského původu přes Kernské Alpy do Itálie v létě 1942. Autor deníku zaznamenal v různém rozsahu období třiceti dní – počínaje závěrečnými přípravami na útěk ve Vídni, přes náročný přechod hor v jihozápadních Korutanech a konče úspěšným dosažením Terstu. Deník vznikl s největší pravděpodobností během cesty ve formě zápisků, které autor nejpozději do své smrti v roce 1952 přepsal na stroji. Transkript tohoto strojopisu začlenila M. Kordová do rozsáhlé a velmi ilustrativní přílohové části. Ta dále obsahuje fotografické a kartografické dokumenty vztahující se k oběma pronásledovaným osobám a k místě jejich pobytu v Alpách.

Vlastní text M. Kordové je rozdělen do tří částí. Úvodní část, která má vzhledem k charakteru celé práce stěžejní význam, podrobně objasňuje metodické postupy a analyzuje použité prameny a literaturu. Z autorčina postupu je patrná snaha o maximální verifikaci deníkových záznamů, čemuž odpovídá i množství a pestrost konzultovaných pramenů. Vedle písemností z pozůstalosti autora deníku (úředních dokumentů a korespondence) pracovala M. Kordová s různými vídeňskými archiváliemi (zejména z Dokumentačního archivu rakouského odboje a matriky Vídeňské židovské obce), s lokálními korutanskými prameny (dokumenty sýrárenského společenství v Gailtalu, školními a farními kronikami, rozhovory) či s materiály z koncentračních táborů v Dachau a v Terezíně. Rovněž se detailně seznámila s odbornou literaturou, jež se zabývá židovskou problematikou v nacistickém Rakousku. Ocenění si zaslouží skutečnost, že autorka čerpala při definování svých metodických postupů v oblasti sociálních dějin a mikrohistorie nejen z německých a rakouských, ale i z amerických prací.

V druhé části rekonstruuje M. Kordová rodinné zázemí a život obou protagonistů deníku před jejich útekem roku 1942; dotyčné osoby (žena a muž) se přitom do té doby znaly jen velmi povrchně. Na životě jejich rodin autorka názorně ukazuje životní podmínky a perspektivy rakouských židů v období nacismu. V tomto kontextu jsou velmi zajímavé podkapitoly 2.1.6 a 2.2.4, které na základě nejrůznějších úředních dokumentů a záznamů rozebírají postoj obou osob k jejich židovskému původu – míru náboženské aktivity, otázku případného konvertování či rozvodu tzv. smíšeného manželství.

Poté přichází obsáhlý, chronologicky strukturovaný komentář deníku. Jak v druhé části práce, tak v komentáři autorka prokazuje, že je s to – navzdory svému velkému zaujetí pro téma – přistupovat k analyzovaným pramenům dostatečně kriticky. Místy proto upozorňuje na účelový výběr popisovaných skutečností, resp. úmyslné opominutí některých faktů (např. s. 38-39), snaží se odhalit zápisy, které odrážejí mnohem starší, nikoliv bezprostřední zážitky (např. s. 108) a zároveň poukazuje na věty, jež byly s největší pravděpodobností do deníku dopsány až při jeho přepisování na stroji (např. s. 56-57 a 66). Podkapitoly, které analyzují

záznamy z pobytu v Korutanech, přinášejí zároveň podrobnou výpověď o životě v Kernských Alpách za druhé světové války a potvrzují, že práce M. Kordové vypovídá nejen o osudu dvou konkrétních pronásledovaných osob, ale že se dotýká i dalších témat relevantních pro výzkum rakouských dějin v období let 1938–1945.

O to více by měla autorka myslet na čtenáře a usnadnit mu orientaci v textu dvojitým způsobem: zaprvé snížit počet podkapitol (zejména v kapitole 3.5), zadruhé používat v českém překladu deníkových záznamů nejen kulaté, ale i hranaté závorky, aby bylo možné odlišit na první pohled dodatečné vysvětlení M. Kordové od sdělení uvedeného přímo v deníku. Přehlednějším způsobem by mohl být upraven a uspořádán také seznam pramenů a literatury (např. příliš tučného zvýraznění zbytečně mate). Jasné není ani kritérium, na jehož základě byly některé studie zařazeny mezi „literaturu, monografie a sborníky“, a naopak jiné studie do skupiny „články a studie z odborných publikací“. Poslední výtku se týká občasných chyb z pozornosti (např. odlišné ortografie téhož výrazu či neshody podmětu s přísudkem) a místy ne zcela plynulé stylistiky.

Nicméně bez ohledu na závěrečné připomínky je předložená práce jednoznačně nadprůměrná – svým teoretickým ukotvením, hloubkou provedené analýzy a otázkami, které na základě získaných poznatků tematizuje. Diplomovou práci M. Kordové proto hodnotím stupněm výborně.

V Praze 15. 6. 2007

PhDr. Lucie Filipová

Praha 21. 6. 2007

Prof. PhDr. Miloš Pešek